

AZ ÖREGSÉGRŐL

„Il n'est qui contre mort résiste.”¹

(Villon)

Mikor kezdődik az öregség? Senki sem tudja. Az öreg ember se tudja. Ő az, aki biztosan nem tudja. Vannak koravén emberek, akiknek már harmincéves korukban fehér a hajuk, barázdás az arcuk.

A másik véglét a fiatalnak tűnő öregember, akiről senki nem gondolja, hogy már hetven-nyolcvan éves. Hatvanévesnek nézik, akik nem tudják, hogy már nyolcvanéves is elmúlt. A fiatalnak tűnő öregember két dologra büszke: magas korára s arra, hogy sokkal fiatalabbnak néz ki.

Persze ha megkérdezik a fiatalnak tűnő öregembertől vagy öregasszonytól, hogy hány éves, megmondja. Ő tudja ugyanis, hogy a metróban (ha a lépcsőt választja) egyre nehezebben ér fel a peronra. Ha a metróban, a villamoson vagy autóbuzson állva kell utaznia, fáradtan ér haza, rögtön lefekszik az ágyára, s bizony gyakran el is alszik. Mindene fáj, ami fiatalabb korában megsérült: kificamodott, eltört, megégett. Hatvan (hetven) éven keresztül nem fájt, csak mostanában kezdett el fájni, s egyre jobban fáj. Ha a kezére néz, szégyelli magát; mutatójaja görbe, kisujja kifelé hajlik, kézfeje májfoltos.

Az, hogy nyolcvanéves korban valaki a testi betegségek élő katalógusa, elkerülhetetlen.

S ha valaki éppen azt mondja neki, milyen fiatal(os), ő azon gondolkodik, hogy bevegjen-e egy fájdalomcsillapítót, mert a dereka....

Ha valamelyik betegségére (például magas vérnyomására) orvosától gyógyszert kap, először a lehetséges mellékhatásokat nézi, mert azok holtbiztosan jelentkezni fognak. A székrekedést (vagy a hasmenést) az interneten tanulmányozza, mert ez a szimptóma minden komolyabb orvosság szedésének velejárója. S rossz napja lesz, mert minden hashajtó pornak, pirulának, kanalas orvosságnak körülbelül egy méter hosszú leírásában azt olvassa, hogy a port, a pirulát, a kanalas

¹ „Hisz minden a sírba bukik” = François Villon: *Ballada tünt idők lovagjairól* (Szabó Lőrinc ford.)

orvosságot négy-öt napnál tovább nem szabad szedni, holott az ő székrekedésének, hasmenésének pont az a gyógyszer az oka, amelyet az orvos előírása szerint négy hónapig kell szednie.

Az öreg férfit (az öreglányt) sokféle baj gyötri, a legkellemetlenebb azonban a harántizmok rossz működésének köszönhető inkontinencia. Ne részletezzük.

■ ■ ■

Mondjak még valamit az öregségről? Tudok mondani. Például az eltaknyolást. Az öregember így mondja, holott kezelőorvosa azt kérdezi, jó-e az egyensúlyérzéke, nem szokott-e elesni. Az öregember szégyelli bevallani, hogy már többször elesett, főként lépcsőn lefelé menet, de szerencsére eddig semmije sem tört el. Megmondhatná, hogy már többször elesett, rögtön hozzátéve, hogy mint régi szertornász, mostanában is negyedórát, húsz percet tornázik reggelente, s főként a gólyaláb-figurát gyakorolja.

Ez van a fiatalos öregség mögött. De kinek lehet ezt elmondani?

A szürkehályog-operáción már túl van öregemberünk. Ezt az operációt a Hôtel Dieu-ben végezte egy fiatal orvosnő. (A középkorban így hívták a kórházakat Franciaországban.) A francia orvostársadalom presztízs kérdést csinált abból, hogy ezt a Notre Dame-mal szemben lévő hatalmas régi épületet ne más célra használják, vagy netán lebontsák. Tehát az egyik szárnyában kórházat tartanak fent, s a Cochin kórház orvosai itt is gyógyítanak és operálnak. Holott a Hôtel Dieu erre ma már teljesen alkalmatlan. A fiatalos öregember fázott a kietlen kórteremben; alig látott ki a koszos ablakon. A hodály, ahová az operáció előtt levítették, kongott az ürességtől. Egy kerek asztalra végre levitték valahová a földszintre (pincébe?), egy várószobába. Akkor azonban – folytonos vészjelzést adva – befutott a Hôtel Dieu-be egy mentőautó, sürgős ápolásra szoruló beteggel. Zörgés, emberi hangok hallatszottak a szomszédos műtőből; az öregember ott maradt a fűtetlen várószobában, meztelenül, egy szál lepedővel letakarva. Fázott és jól meg is fázott, nyomós kútként csordogáló orra miatt két hétig feküdt otthonában.

Az operáció egyébként jól sikerült. Hosszú ideig tartott; orvosnője magyarázta, hogy váratlan komplikációval találta magát szemben: valami, aminek egyenesen kellett volna állnia szemgolyójában, gellert kapott, s ő ezt a ferdeséget is rendbe hozta. (Nem sikerült. De ez legyen az öregember legnagyobb baja.)

A bérházba, ahol lakott, egy maga korabeli asszony vitte haza a kocsijával, természetesen nem ingyen. De ezt se bánta, tudta, hogy az asszonynak van egy botlábú fia, aki (bizonyára sok pénzbe kerülő) magánintézetben él.

Valakire egyébként mindenképpen szüksége lett volna, mert frissen operált szemével egyedül nem mehetett volna haza a fiatalos öregember, aki most szívből sajnálta, hogy egyedül él, s büszke arra, hogy szeret egyedül élni.

Azóta persze megbánta, hogy egyedül él, de észrevette, hogy bár fiatalos öregember, a nők már öregembernek tekintik, s úgy néznek rá, mint egy hullára.

Ekkor arra gondolt: ki fogja őt eltemetni? Ki temeti el a magányos embert?

Ettől rossz kedve támadt, s már meg sem lepődött, hogy jobb válla, bal hüvelykujja és bal (operált) lába, mintegy megrendelésre, fájni kezdett. Éppen a televíziót nézte, várta a nemsokára kezdődő futballmeccset, de elaludt. Félidőben felriadt; nézte a képernyőt, amelyen éppen egy makarónimárkát dicsért egy háziasszonynak álcázott fiatal nő, aki nyilván soha nem szeretett főzni. Tehetetlenül nézte a reklámot, amelyet hihetetlenül utált. A félidő sokáig tartott, a képernyőn hol birkacombot, hol vérző marhahússzeletet látott a különböző korú háziasszonyok kezében. Hirtelen eszébe jutott, hogy nemrégiben egy nagyüzemű csirke-keltetőt mutattak a televízióban, ahol egy köbméternyi ketrecbe zárva több száz csirke közelharcot vívott, amelyben az erősebb csirkék agyoncsípték, agyontaposták a gyengébbeket, azután ettek a döögök húsából, majd harciasan újra nekitámadtak egy-egy döglődő csirkének, amelynek egyik szeme már kifolyt.

Azóta rá se tud nézni egy csirkecombra, amelyet (rántva) annyira szeretett (uborkasalátával).

Végre megkezdődött a második félidő, de ő újra elaludt, s azt álmodta, hogy tejet iszik. Ébren soha nem szokott tejet inni; mostanában vett néhány üveg laktózmentes tejet meg zabpelyhet. Az öregember tehát reggelire mindenféle pelyhet fogyasztott, délben meg fagyasztott halat. A halnak szerencsére nincs vére; persze, lehet, hogy van, de ő vérző vagy véres halat még nem látott.

De mi lesz, ha kiderül, hogy a halnak is van vére? Óvatos volt, mert nemrégiben kellemetlen vitába keveredett egyik barátjával az öngyilkosságról. Gyakran beszélgettek az öngyilkosságról s arról, hogy egyik közös ismerősük bevonult egy svájci szanatóriumba, ahol pár nappal később befecskendeztek a vénájába valami csodaszert, amitől szép lassan, fájdalmak nélkül örökre elaludt. Egyetlen gyenge pontja volt ennek a halálmenetnek: sokba került. Nekik egy fillér félretett pénzük se volt. Volt viszont néhány doboz kitűnő altatójuk, de erről a barátjának az volt a véleménye, hogy az altatós módszer nem azonos a biztos halállal. Mi van, ha csak egyik oldala bénul le a halálba menőnek, s tolókcocsiban kell leélnie hátralévő életét? Az öregember azóta rémülten nézi a kerekesszéket, s nem tudja eldönteni, hogy a barátja vagy ő maga ül-e a tolókcocsiban?!

Később arról beszélgettek, hogy megbízhatóbb jele a az öregségnek a lábfájás: az öregember egyre nehezebben lépeget, szinte vonszolja magát; még szerencse, hogy semmi célja nincs, nem tudja, hová megy, s azt végképp nem tudja, hogy minek megy oda, ahová vonszolja magát.

Ekkor gonosz barátja bedobta azt a két szót, amelytől különösen rettegetek – tehát gyakran beszéltek róla: Alzheimer- és Parkinson-kór. Az első Alois Alzheimer (1864–1915) német pszichiáterről, neurológusról nevezték el, aki először írta le ezt a betegséget, a második James Parkinson (1755–1824) angol orvosról kapta nevét, aki ennek a központi idegrendszeret támadó betegségnek a tüneteit írta le elsőként. A Parkinson-kórnak a reszketés és az izmok lemerevedése a legsúlyosabb tünete, az Alzheimernek a progresszív elmezavar. Főleg az emlékezőtehetség romlik, zavaros lesz az idős férfi vagy nő beszéde, viselkedése pedig logikátlan.

Védekezni egyelőre nem tudunk e két gyakori, „gyógyíthatatlan” betegség ellen.

A legnagyobb baj az, hogy mindkét kór ártatlan tünetekkel kezdődik. Majd néhány hónap, néhány év alatt a kór elhatalmasodik a betegen. S mi tehetetlenül figyeljük a jól ismert tüneteket, amelyek egyre súlyosabbak lesznek.

Ez a lassú leépülés, ez a lassú halál mindennél rosszabb, mindennél kegyetlenebb. Az idős ember előbb-utóbb igazi élőhalottá válik: élőnek halott, de élő halott, s nincs gyógyulás. Az alzheimeres, Parkinson-kóros beteg hiába megy Lourdes-ba vagy más csodatévő helyre. Az öngyilkosság ajánlott, de az öngyilkossághoz erő és elszántság kell, s a kóros embernek egy bizonyos idő után sem ereje, sem elszántsága nincsen. Tehát korán kell az öngyilkosságot választani, amikor az ember még reménykedik. De a reménykedő ember nem lesz öngyilkos... Azt várja, hogy kiderüljön: orvosa tévedett; azt reméli, hogy rövid idő elteltével feltalálnak valami csodaszert, orvosságot vagy nyugtató pasztillát.

■ ■ ■

Ma világvége-hangulatomban van. Nem tudok belenyugodni, hogy mindkét betegség gyógyíthatatlan. S mire kitalálnak majd ellenük valamilyen orvosságot, addig két-három új, gyógyíthatatlan kór kerülget majd bennünket.

Az öregember léte mókuserék-élet. Hiába operálják meg a szemét, a csípőjét, hiába cserélik ki a szívét, a tüdejét, a romlás elkerülhetetlen, a vég mindenképpen bekövetkezik. Az egyetlen megoldás az lenne, ha az ember akkor lenne öngyilkos, amikor még mindene ép és egészséges. Ilyen állapot azonban az orvosok szerint nincs. Megmagyarázzák, hogy például a szem idegsejtjei már csecsemőkorban romlásnak indulnak: alighogy megszülettünk, testünk romlásnak

indul. Hullik a hajunk, romlik a látásunk, lassan tönkremegy az emésztésünk, visszeres lesz a lábunk, és így tovább, megállás nélkül. De hát akkor minek születünk? Nincs örök élet, de egészséges halál sincs, s ha életünket megkíméli a sors, valamibe belehalunk. Nem csoda, ha istenfélők leszünk. Fél Istenétől, akit nem ismer, és nem is fog soha vele találkozni. *Ad vitam aeternam*. Okoskodni én is tudok, de minek. Ki vagyok szolgáltatva testemnek, minden lényeges kérdésben a test dönt. Ezért félek a haláltól. A halál nem intelligens embernek való.

■ ■ ■

Fiatalon kellett volna meghalnom. Mint Szeidl Jóskának. Még mindig emlékszem a nevére, pedig körülbelül hetven-hetvenöt éve, hogy meghalt. Öngyilkos lett. Mindenkit megdöbbsentett a halála. Az egész osztály elment a temetésére. S én ezen a temetésen jöttem rá, hogy milyen fölösleges szokás a temetés. A halottat elföldelik, mint a kutyát. Mire a test elrohad, már fölötte terpeszkedik egy

hatalmas kőlap, amelyet még egy élő ember sem tud elmozdítani, nem egy halott. S mi minden van ráírva! „Nem felejtünk”, „a legjobb apának...”, akkor is, ha az illető kiállhatatlan, undok ember volt. Szeidl Jóska cementtömbjére például azt írták: „felejthetetlen gyermek”. Ezt a felejthetlenséget persze nem életével, hanem a halálával érdemelte ki.

Végrendeletemben először azt kértem, hogy hamvaimat szórják a Mediterrán-tengerbe.

De ki utazik el Marseille-be, hogy elmondjon egy imát?

